

Maatschappelijk Manifest Bestrijdingsmiddelen

Voor een gezond, groen en veilig Nederland

april 2023

PARKINSONISME
VERENIGING

parkinson
alliantie
nederland

NATUUR
& MILIEU

De Parkinsonalliantie is het samenwerkingsverband van de Parkinson Vereniging, ParkinsonNet, ParkinsonNL en Dutch Parkinson Scientists.

In het huidige grootschalige industriële land- en tuinbouwsysteem staat de efficiëntie van voedselproductie voorop. Een zo hoog mogelijke opbrengst, tegen zo laag mogelijke kosten. Keerzijde hiervan is dat er grote hoeveelheden chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt om ziekten en plagen in de gewassen te bestrijden.

Als gevolg treffen we overal in onze omgeving giftige stoffen aan die daar helemaal niet thuishoren: op voedsel, in huisstof, in urine, ontlasting en het haar van agrariërs, in de bodem, planten in de tuin en het park en in het (drink)water. Kortom: **mens, dier en milieu worden blootgesteld aan een heel scala aan bestrijdingsmiddelen**. De bewijslast dat al deze stoffen in de omgeving de gezondheid en de biodiversiteit aantasten neemt toe.

En dat is zeer zorgwekkend, want Nederland zit in een **biodiversiteitscrisis**. Sinds 1900 zijn de inheemse populaties planten en dieren met maar liefst 85% afgenomen. In de landbouwgebieden is de biodiversiteit de afgelopen dertig jaar zelfs met 50% afgenomen. In de helft van onze sloten en kanalen wordt de **toegestane concentratie van bestrijdingsmiddelen overschreden**. Dit heeft significante effecten op het waterleven. Waterorganismen worden ziek of gaan dood. Ecosystemen raken daardoor verzwakt.

Maar ook de menselijke gezondheid wordt bedreigd. Boeren, tuinders en werknemers die met bestrijdingsmiddelen werken lopen risico op **gezondheidsklachten**. Werknemers worden onvoldoende beschermd tegen blootstelling aan schadelijke bestrijdingsmiddelen. **Boeren die met bestrijdingsmiddelen werken hebben een hoger risico om de snelstgroeiende hersenziekte parkinson** te krijgen dan andere mensen. Daarnaast zijn er steeds meer aanwijzingen voor een relatie tussen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen en verschillende kankersoorten, longaandoeningen, voortplantingsproblemen en immuniteitsproblemen. Daar komt nog bij dat bestrijdingsmiddelen vaak gecombineerd worden gebruikt. **Deze cocktails van bestrijdingsmiddelen brengen hoogstwaarschijnlijk meer schade toe aan biodiversiteit en gezondheid** dan afzonderlijke middelen. Daar wordt echter nauwelijks onderzoek naar gedaan, en ook bij de toelating van bestrijdingsmiddelen spelen deze cocktails geen rol. De huidige toelatingsregels van bestrijdingsmiddelen zijn niet afdoende om het risico op hersenziektes, zoals parkinson, goed in te schatten. Chronische gezondheidseffecten zijn niet in beeld omdat deze zich vaak pas op latere leeftijd manifesteren en onderzoek zich op de korte termijn richt.

Kortom: de zorgen over de effecten en risico's van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de land- en tuinbouw zijn groot. Er is actie nodig!

Natuur & Milieu, de Parkinson Vereniging (onderdeel van Parkinsonalliantie Nederland), de FNV en een brede coalitie van maatschappelijke organisaties, **roepen de overheid op om haar verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te zorgen dat de natuur herstelt en te zorgen voor een gezonde omgeving** waar alle Nederlanders veilig kunnen wonen, werken en recreëren. We roepen politici en beleidsmakers dringend op om onderstaande punten mee te nemen in hun plannen, beleid en besluiten:

1. Pas het voorzorgsbeginsel toe

De afgelopen decennia is gebleken dat er steeds weer **onvoorziene negatieve effecten** optreden door de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen, zoals insectensterfte en een verhoogd risico op parkinson. Daarom roepen we de overheid op om bij twijfel of onduidelijkheid over de mogelijke schadelijke gevolgen van bestrijdingsmiddelen voor gezondheid of het ecosysteem deze te verbieden. Voorkomen is beter dan genezen.

2. Zorg voor een gezonde en veilige leefomgeving

We roepen de Nederlandse overheid op zich in te zetten voor **aanscherping van de toelatingsregels** voor bestrijdingsmiddelen, ook in Europees verband. Zorg er bijvoorbeeld voor dat de effecten van stoffen op hersencellen worden gemeten en trek hiervoor extra geld uit. Pleit voor onderzoek naar de risico's van de meest voorkomende **cocktails van giftige chemische stoffen** op gezondheid en het ecosysteem. Verschillende stoffen kunnen door hun chemische werking gezamenlijk namelijk een sterker effect hebben dan ieder apart of dan de optelling van effecten.

Zorg ervoor dat **brede spuitvrije zones worden ingesteld tussen landbouwpercelen en woongebieden**. Het instellen van dergelijke zones beschermt mensen tegen gezondheidsschade, maar ook de mensen die al parkinson hebben. Recent werd namelijk aangetoond dat het ziekteproces versnelt bij blijvende blootstelling aan bestrijdingsmiddelen.

3. Zorg voor een veilige werkomgeving

Werkgevers zijn wettelijk verplicht samen met de werknemers de risico's van alle gebruikte bestrijdingsmiddelen in kaart te brengen in een Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E). Daarnaast moeten zij een Plan van Aanpak maken hoe deze risico's aan te pakken. Zorg ervoor dat de **Arbeidsinspectie er beter op toeziet** dat deze RI&E's in samenspraak met de werknemers worden opgesteld. Daarnaast roepen we op om het aantal **inspecties** op de uitvoering van de maatregelen uit de Plannen van Aanpak te **intensiveren**, voor de bescherming van de werkenden. We roepen de overheid verder op om werkgevers te verplichten om **ook van stoffen die verdacht zijn van kankerverwekkende, mutagene en reprotoxische eigenschappen (CMR) te registreren** welke werkenden eraan worden blootgesteld.

Doel van dit alles is de blootstelling van werkenden aan bestrijdingsmiddelen te verminderen en ze maximaal te beschermen.

4. Bescherm de biodiversiteit en waterkwaliteit

Zorg voor een **snelle omslag naar natuurinclusieve en biologische landbouwsystemen**, waarin gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sterk is gereduceerd, en landbouw en natuur elkaar versterken. Neem maatregelen om **de af- en uitspoeling van bestrijdingsmiddelen naar het water te voorkomen**. Stop met gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in gebieden waar **drinkwater** wordt gewonnen, om verdere vervuiling van ons drinkwater te voorkomen. **Verbied bestrijdingsmiddelen in de beschermde natuurgebieden**, ook in de daarbinnen gelegen landbouwkavels.

Zorg ervoor dat er geen bestrijdingsmiddelen zijn toegestaan met stoffen die niet met reguliere methoden meetbaar zijn in het water. Deze zogenaamde **niet-toetsbare stoffen** zijn heel schadelijk in kleine concentraties, maar worden niet gemeten in de monitoringsprogramma's tot ze ver boven de norm zijn. Met modelonderzoek op basis van verbruikscijfers van de bestrijdingsmiddelen is bepaald dat 90% van de milieuschade veroorzaakt wordt door stoffen die niet meetbaar zijn. Deze blinde vlek heeft tot gevolg dat we simpelweg niet weten hoe slecht ons water eraan toe is.

5. Versnel de transitie naar natuurinclusieve en biologische landbouw

De overheid werkt aan minder afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen, vooral van de meest schadelijke, maar dit gaat niet snel genoeg, zo concludeert de Gezondheidsraad. Er is daarom een snellere **systeemomslag naar natuurinclusieve en biologische landbouw** nodig. Maak meer gebruik van kennis en oplossingen uit de biologische en natuurinclusieve landbouw en zet in op meer onderzoek binnen de context van deze landbouwprincipes. Investeer in natuurinclusieve opleidingen voor boeren en teeltadviseurs. Zorg voor **financiële ondersteuning** voor de boeren zodat zij de transitie kunnen maken en maak afspraken in de keten voor een **robuust verdienmodel** voor natuurinclusieve boeren.

Daarnaast is beleid nodig om de hele sector te helpen de omslag te maken. Onderzoek het Deense model waar volgens het principe de vervuiler betaalt een **belasting op bestrijdingsmiddelen op basis van hun toxiciteit** wordt geheven.

Zorg voor goede **digitale registratie** van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op teeltniveau. Stimuleer en organiseer **professionele vergelijking** van gebruik van en milieulast door bestrijdingsmiddelen; daarmee ontstaat meer bewustzijn en handelingsperspectief bij de boeren en hun adviseurs.

6. Ondersteun het Europese doel van 50% minder bestrijdingsmiddelen in 2030, stem tegen de verlenging van glyfosaat

We roepen de overheid op om, in lijn met de eerdere oproep van meer dan 700 wetenschappers, de **Europese doelstelling** om het gebruik en het risico van bestrijdingsmiddelen in 2030 met **minimaal 50% te verminderen** te ondersteunen en te omarmen. Zet er daarnaast op in dat uiterlijk in 2030 de bestrijdingsmiddelen die ernstige risico's met zich mee kunnen brengen voor mens en milieu - de Europese lijst met Kandidaten voor Vervanging - zijn verboden. Voorkom dat dergelijke middelen ondertussen nog worden toegelaten.

Tenslotte verzoeken wij de overheid met klem voorgoed afscheid te nemen van het maatschappelijk zeer omstreden middel glyfosaat. Het is zeer schadelijk voor bijen, waterleven en bodemflora. Volgens de WHO is het waarschijnlijk kankerverwekkend en er zijn grote zorgen dat glyfosaat het risico op parkinson vergroot. Wij roepen de overheid op om eind 2023, samen met andere landen zoals Duitsland, **tegen de Europese verlenging van toelating van glyfosaat** te stemmen. Glyfosaat is het meest gebruikte middel om onkruid te bestrijden, maar er zijn goede opties om dit met techniek en machines te doen.

"Dit is mijn verhaal. In mijn jeugd heb ik zes weken bij een leliëweker gewerkt. Ik betwijfel oprecht of mijn blootstelling aan vergif slechts gering was. Ik denk dat het enorm was. Bij warm weer werkten we zonder shirt (om een kleurtje te krijgen). En de verkoeling achter de spuittrekker was heerlijk. Dus achteraf gezien heb ik pesticiden ingeademd en ben ik er door huidcontact aan blootgesteld. Ik weet niet welke bestrijdingsmiddelen gebruikt zijn. Ik kreeg de Parkinson diagnose toen ik 29 jaar oud was en heb nu al 19 jaar parkinson."

- F. Roos

"Ik had het vermoeden dat mijn benauwdheid met het bestrijdingsmiddel tegen schimmels en mijten te maken had dat op vrijdag, voor het weekend, in de klimaatcellen werd gespoten. Op maandag was alles vet, ook je huid en haar. We hadden geen beschermingsmasker of handschoenen. Ik werd steeds kortademiger. Toen ik in 2017 plotseling een aangezichtsverlamming kreeg, schrok mijn man zich kapot."

- Klimaatcelmedewerker N. Macrojon (47 jaar)

Ondersteunende partijen

dr. J.J.L. (Jeroen) Candel

